

Adorján

Tömegsír a Tiszában

Adorján is 1941. április 12-én került vissza Magyarországhoz, de a lakosság nem is tudott róla. Csak másnap vonult be egy szakasz magyar katona a faluba. A falu melletti főúton vonuló magyar katonák elfogtak két tresnjevaci szerbet és egy kanizsai zsidó malmost, Schaffert és átadták őket három adorjáni nemzetőrnek, Csanádi Imrének, Balázs Istvánnak és Dávid Albertnek.¹ Ezek kivégezték őket, és Balázs István meg is gyalázta az egyik tetemet: levágta a hímveszőjét. Balázst és Dávidot a hatóságok felelősségre vonták tettük miatt, de ők a börtönben öngyilkosságot követtek el. *Csanádi Imrét* 1944-ben a szerbek kivégezték. Bent a faluban semmiféle atrocitás nem történt szerbek ellen, nem is történhetett volna, hiszen a falunak 1941-ben szerb lakosa nem volt, egy Bajić nevű gátórt kivéve.

Adorjánon egy honvéd szakaszt helyeztek el, akik 5-10 nappal az oroszok és a partizánok érkezése előtt elhagyták a falut.

Nem volt semmiféle bevonulás október 8-án, csak mindenki tisztában volt vele, hogy Adorján ismét Jugoszláviához tartozik.

Október 30-án délelőtt Kanizsáról tizenheten² érkeztek a faluba, közöttük: Mihajlo Oluški, Nikola Radaković, Svetozar Knežević Bačo, Jurisić Mišo, Pilisi Pál, Ivanović Bogdan azzal a céllal, hogy a Tiszába lövik a férfi lakosságot. Először egy háznál megebédeltek és iszogattak egy kicsit, utána a piacra hajtották a férfi lakosságot. Házról házra jártak, így szedték össze a férfiakat. Szecsei Jakabot a saját háza előtt lőtték le. A templom előtti téren körülbelül kétszáz férfit gyűjtöttek össze. A szerbek elálltak szándékuktól, miszerint az egész falut kivégzik.³ Megkezdődött a válogatás. Elő-

szőr a papot, tanítókat, tanárokat, utána pedig találomra. Magyaros bajusz, erősebb fizikum bűnnek számított.

Szóval, a nekik nem szimpatikus egyéneket külön sorba állították. A többieket hazazavarták. A kiválasztottak közül hármat kiállítottak: *Firányi plébánost, Filiszter Kelement és Kocsis Zoltánt.*⁴ Nekik azt a feladatot adták, hogy a falu népével végeztessék el a földmunkákat és elküldték őket. A megmaradt magyarokkal elindultak Kanizsa felé.

Kocsis János
kovácsmester

A falu végén azonban a Tisza felé irányították őket. Hamarosan a falusiak számára nyilvánvalóvá vált, hogy a fegyveresek mit terveznek. A Tisza-partra érve Bakota tanító könyörögni kezdett, hogy hagyják meg az életét, de a gyilkosok senkinek sem kegyelmeztek. Sorban a Tiszába lövöldözték az embereket. Előtte öt embert kiválasztottak; *Bakota Antalt, Tandari Istvánt* és még hármat. Az ő feladatuk volt, hogy a lelőtt embereket belelökjék a vízbe,⁵ aztán velük is végeztek. *Szabados Pál* megpróbált szökni, mintegy 2 km-t úszott a Tiszán, de kísérték és végül lelőtték.

Voltak, akik nem haltak meg mindjárt, leestek a pandaly alá és segítségért kiabáltak. Ekkor a gyilkosok néhány kézigránátot dobtak oda. Amikor minden elcsendesült, a gyilkosok elégedetten elindultak Kanizsa felé. A falu lakossága kiment a Tisza-partra és megtalálta a kivégzettek ruháit, cipőit. Nagy volt a riadalom. Ezután ha a falu határán megjelent egy partizán, a férfiak már menekültek.

Két hét múlva engedélyezték, hogy a pandaly alól az embereket elvigyék a temetőbe. Öten voltak, közöttük a

Bakota tanítót annyira széttépte a gránát, hogy az órájáról ismertek rá. Ez az öt ember: Bakota Antal, Tandari István, *Ladóczki István*, *Milutinovics Gyula*, *Dukai Lukács*⁶ és a háza előtt lelőtt Szecsei Jakab az adorjáni temetőben a lusszák örök álmukat.

Ladóczki István

Hat-nyolc hónap múlva engedélyezték, hogy kiszedjék az embereket a Tiszából. Kijött a katonaság is. A tetemek kiemelése nem sikerült, a Tisza takaróáradása miatt. Az iszap valószínűleg betakarta a halottakat. A kézfejek, fejdarabok kerültek elő. 1945-ben a víz feldobta *Bicskei István* holttestét.⁷ Felesége azonosította és 1945. június 16-án⁸ holtta nyilvánították.

Meg kell említeni még Filiszter Kelement és Kocsis Zoltánt. Őket 1944. november 3-án⁹ berendelték Kanizsára, hogy számot adjanak a munkálatok elvégzéséről. Innen soha nem tértek vissza. Valószínűleg Kanizsán valamelyik tömegsírban nyugszanak.

A Tisza parján kivégzett adorjániak névsora:

1. Apczi Lukács	33 éves	...
2. Bakota Antal	44	tanító
3. Bánszki Miklós	38	...
4. Bicskei János	32	tanár
5. Bicskei József	41	földműves

• (1949-ben holtta nyilvánítva.)

6. Bicskei József	19	napszámos
7. Bicskei István	38	cipész
(Eltemetve 1945. június 16-án.)		
8. Bognár Sándor	36	...
9. Borsós István	22	napszámos
10. Borsos József	22	földműves
11. Dukai Lajos	38	lisztcserélő
(1948. január 13-án holtta nyilvánítva.)		
12. Dukai Lukács	45	kereskedő
13. Gandis Vilmos	30	
14. Horváth Gyula	40	
(1947. márc. 10-én holtta nyilvánítva.)		
15. Kis Orbán	25	...
16. Kocsis János	63	kovács
17. Kocsis Ferenc	27	
18. Körmöczy Gyula	23	
19. Körmöczy Simon	40	
20. Laczkó Antal	24	
(1946-ban holtta nyilvánították.)		
21. Ladóczki István	62	
(Eltemetve 1944. november 2-án.)		
22. Lengyel Pál	37	...
23. Magda Péter	37	tímár
24. Milutinovics Gyula	48	...
(Eltemetve 1944. november 2-án.)		
25. Nagy János	37	...
26. Németh János	18	napszámos
27. Pásztor János	32	napszámos
(1947-ben holtta nyilvánítva.)		
28. Pásztor József	34	napszámos
(1947-ben holtta nyilvánítva.)		
29. Pörzsölt József	33	seprűmunkás
30. Radák Mihály	69	tanár
31. Remete József	38	halász
(1946. november 9-én holtta nyilvánítva.)		
32. Rózsa Ferenc	24	napszámos
33. Sarnyai István	44	földműves
34. Sándor István	42	...

35. Sándor Géza	35	...
36. Sándor Lukács	24	...
37. Sátai János	61	földműves
(1946-ban holtta nyilvánítva.)		
38. Sindeles István	30	juhász
(1945-ben holtta nyilvánítva.)		
39. Szabó Ferenc	44	napszámos
40. Szabados Pál	34	...
(1947-ben holtta nyilvánítva.)		
41. Szecsei Lukács	56	...
42. Sziveri Ferenc	19	napszámos
43. Takács Pál	36	...
44. Tandari István	46	...
45. Vajda István	66	földműves
46. Vajda Jakab	42,	napszámos
47. Vajda Miklós	23	...
48. Vajda Károly	31	földműves
49. Vörös Ferenc	36	géplakatos
50. Zöldi Ferenc	29	földműves

A később elhurcolt és kivégzett adorjániak névsora:

51. Balassa István	27	napszámos
(1944. november 7-én reggel a városvezetőség által megbízottak elfogták és elvitték.)		
52. Csanádi Imre	32	napszámos
(1944. november 7-én reggel a városvezetőség által megbízottak elfogták és elvitték.)		
53. Gazdag Albert	50	napszámos
(1944. november 7-én reggel a városvezetőség által megbízottak elfogták és elvitték.)		
54. Szecsei Jakab	39	napszámos
(A háza előtt lőtték agyon. Eltemetve 1944. november 2.)		

[Megjegyzés: Filiszter Kelemen és Kocsis Zoltán neve a kanizsai névsorban található.]

Szabó István verse az adorfáni vérengzésről

*Amikor még '44-et irtak,
Adorfáni kislemben igen sokan sirtak.
Gyászt hozott a Mindenszentek estje,
A halál talán már e napot leste.*

*A halálnak aratása volt ez,
Hogy negyven asszonyt itt hagyjon.
Sok özvegy jajszóval siratja,
Hol a férjem? A Jó Isten tudja.*

*Az özvegyeknek bánatos az arcuk,
Jaj Istenem, ezt rebegi ajkuk.
Este van már, mégsem jön a férjem,
Akivel az egek urát együtt dicsérhessem.*

*Ne várd többé hű férjedet sok-sok asszony vissza,
Mert esendően már elnyelte a Tisza.
Nincs tanú rá senki a világon,
Csak a fényes hold az égbolton.*

*Fényes a hold, de bánatos az arca,
Tisza habjaiban látszik a képmása.
A vértanúk lelkét gyűjti egybe,
Hogy együttesen vigye fel a mennybe.*

*A földön már nem volt, ki ezt látta,
Csak a faluvégi tizenkét szál nyárfá.
E nyárfák ha tudnának beszélni,
E vérengzésről mindent elmondani.*

*De mivel beszélni nem tudnak,
Továbbra is rezgő levelükkel szomorúan állnak.
Őrizzük meg e szomorú sor nyárfát,
Hogy láthassák majd a sok-sok kicsi árvák.*

*Hogy elmondhassa nékik édesanyjuk,
Gyilkos golyó itt rabolta el az édesapjuk.
Minden apa búcsú nélkül hagyta el családját,
Gondolva, hogy estére majd viszont látják egymást.*

*De bosszúálló bérgyilkosok másként ítélkeztek,
Golyószórával a Tiszába lötték őket.
Mit szól ehhez nyolcvan kicsi árva, akik várták este
édesapjuk haza,
De nem jöttek, eltakarta mind a Tisza habja.*

*Nem jön haza édesapád, sok-sok kicsi árva,
Ott alussza örök álmát Tisza habjaiban.
Együtt sírnak a kis árvák, jajgatnak az özvegy anyák.
De a gyilkos nem törődik ezzel.*

*Szívtelen kegyetlenséggel röpitették
Golyóikat a szerető jó szívekbe.
Úgy hullottak le a Tisza fenekére,
Mint ősszel a falevelek.*

*Vannak köztük, akik után nem maradtak árvák,
Ezeknek is kilenc-tízre becsülik a számát.
Volt, akinek már elkészült a vőlegényi mirtusz,
És eljegyezte valamennyit az Úr Jézus Krisztus.*